

## **FINANCIAL LITERACY AND RETAIL BANKING SERVICES: POPULARIZATION AND IMPACT**

*PhD. Khudayarova Khurshida Abdunazarovna*

*Tashkent State University of Economics*

*E-mail: khurshidabonu\_x@mail.com*

**ABSTRACT:** This article presents various definitions of financial literacy by different scholars, explores the influencing factors, and provides recommendations on improving financial literacy in Uzbekistan based on international experience.

**KEYWORDS:** financial literacy, financial resources, factors, attitude, knowledge, skills.

### **INTRODUCTION.**

Financial literacy and retail banking services are highly relevant topics today. Studying them together is logical because financial literacy directly affects how people use banking services and their quality.

In the past decade, many countries have increasingly focused on improving financial literacy. Household financial awareness supports the development of banking services, helps design more complex financial instruments, teaches people to assess risks—especially credit risks—and calculate potential income. Proper use of banking services enables consumers to compare service conditions and make sound decisions. A key issue remains a lack of knowledge, which can lead to poor financial decisions, excessive debt, vulnerability to fraud, and unethical practices by financial institutions. Low financial literacy slows the development of financial markets, reduces trust in financial institutions, affects economic growth, and may pass financial mismanagement habits to future generations. Understanding financial concepts and managing personal finances effectively improves overall financial wellbeing.

Improved financial literacy raises the quality of life and prosperity of citizens, which is a core driver of economic development. Legal measures are also being taken in Uzbekistan to improve this area. For instance, the President's Decree of April 13, 2021, "On Further Development of the Capital Market" [1] and the "Strategy for Reforming Uzbekistan's Banking System for 2020–2025" [2] both emphasize enhancing the financial literacy of the population and entrepreneurs. This includes engaging leading experts and foreign institutions to provide education in financial literacy under the framework of the National Strategy for Improving Access to Financial Services. This issue is thus a key part of the country's economic and social reforms.

### **ANALYSIS OF LITERATURE ON THE SUBJECT.**

Today, many economic studies, dictionaries, and research works define financial literacy in various ways.

According to Lusardi and Mitchell, "Financial literacy refers to knowledge of basic financial matters and concepts that allow individuals to understand financial options, plan for retirement, and respond wisely to daily financial decisions." [3]

Another economist, Schwab, defines financial literacy as the ability to use one's financial knowledge and skills to effectively manage resources over a lifetime to achieve financial wellbeing. This approach highlights financial wellbeing as an intrinsic component of financial literacy. [4]

Other researchers such as Huston and Remund define financial literacy as a set of skills that help individuals make effective financial decisions. [5]

The Canadian Financial Consumer Agency defines financial literacy as having the knowledge, skills, and confidence to make responsible financial decisions. According to the agency, knowledge refers to understanding personal finance, skills mean applying this knowledge in daily life, and confidence refers to trusting oneself to make sound decisions. [6]

The OECD defines financial literacy as a combination of awareness, knowledge, skills, values, and behaviors necessary to make sound financial decisions and achieve personal financial wellbeing. [7]

Despite variations in definition, financial literacy generally involves key competencies in understanding and evaluating complex financial instruments, managing resources, processing financial information, planning, saving, and making informed decisions on credit and investments.

#### **RESEARCH METHODOLOGY.**

This article is based on economic literature and scientific research on improving financial literacy, including international studies and expert opinions. A systematic and comparative approach was used to analyze financial events and processes.

#### **ANALYSIS AND RESULTS.**

It is a widely accepted fact that the financial literacy level of a population significantly influences a country's socio-economic development and financial stability. In turn, socio-economic development affects residents' level of financial literacy.

Financial literacy is seen as both a system of knowledge about financial tools and the practical ability to use them. Internationally, it is recognized as the capacity of individuals to manage finances and make effective short- and long-term financial decisions.

Experts also consider financial literacy as the result of financial education, with two key components:

1. Knowledge of financial products and service providers.
2. The ability to use that knowledge in decision-making.

Traditionally, financial literacy is divided into two levels:

- Everyday financial knowledge (personal finance, creditworthiness, interest rates, inflation).
- Investment-level knowledge (financial markets, instruments like stocks and bonds, pension funds, and strategies).

Investment culture is crucial for economic growth. This is especially true for countries like the US, Canada, and Sweden, where the population actively uses investment products.

Financial literacy thus refers to the ability of individuals to manage their finances and make effective decisions for both current and future needs. Different countries use various approaches to measure financial literacy, such as the ability to live within one's means, monitor financial status, plan income/expenses, select appropriate products, and understand financial problems.

According to the UK Financial Conduct Authority, financial literacy involves the ability to choose suitable financial products and understand risks. In the US, it's defined as the ability to adapt to changing personal and economic conditions. The Social and Financial Research Institute emphasizes analyzing and understanding financial contexts.

Financial literacy comprises three components: attitude, knowledge, and skills. It includes not only budgeting but also understanding banking and insurance services, consumer rights, investment principles, and risk management.

#### **Factors Affecting Financial Literacy:**

- **Demographic:** Age, gender, education, income, profession. Younger and older individuals tend to have lower financial literacy than middle-aged adults. For example, in Uzbekistan, 63% of the population is under 35 and 18% over 50—81% of the population should be the focus of financial education.
- **Socio-economic:** Occupation, income, social status.
- **Developmental:** Upbringing, early experiences, employment, access to credit. Employed individuals usually demonstrate higher financial literacy.
- **Behavioral:** Confidence, self-esteem.
- **Financial Attitudes:** Motivation to manage finances or improve financial interest.
- **Influence of Peers and Family:** Family and social environment play a major role.
- **Psychological:** Motivation, perception, learning ability.
- **Cultural and Religious:** For instance, in many Islamic countries, women's involvement in financial decisions is lower, which correlates with lower financial literacy among women.

Due to these influencing factors, different countries implement tailored financial literacy programs. Many focus on children and youth and use the internet as a primary tool. In Australia, programs are even designed for young housewives.

Programs are often funded by:

- Central Banks (e.g., Belgium, Poland, South Korea)
- Financial Regulators (e.g., USA, UK)
- Employment Agencies (e.g., Austria)
- Education Ministries (e.g., Slovakia)
- Debt Management Organizations (e.g., Belgium)
- Private banks and foundations (e.g., USA, Poland)

#### **Conclusion and Recommendations**

Raising financial literacy is one of the most pressing global issues. Programs and strategies differ by country, reflecting local conditions, influencing factors, and available funding.

Based on successful global practices, the following recommendations are made:

- Focus financial education programs on key life planning areas: savings, credit, debt management, insurance, pensions, risk management, and consumer protection.
- Develop targeted methods for different social groups.
- Involve all financial institutions in financial literacy efforts and create dedicated websites containing information on opportunities, risks, and consumer rights.

Implementing these recommendations can significantly improve the financial literacy of Uzbekistan's population—especially youth, the elderly, and women.

#### **REFERENCES USED**

1. Decree of the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev "On Measures for the Further Development of the Capital Market", April 13, 2021. [www.lex.uz](http://www.lex.uz)

2. Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. PF-5992 dated May 12, 2020, "On the Strategy for Reforming the Banking System of the Republic of Uzbekistan for 2020–2025". [www.lex.uz](http://www.lex.uz)
3. Lusardi, A & Mitchell, "The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence", Journal of Economic Literature, Vol. 52, No. 1, pp. 5–44, 2014.
4. Schwab, C, Iannicola Jr, D, Beck, T, Hira, T, Bryant, JH, Parker, J, Levine, L & Dawson, C, 2009, President's Advisory Council on Financial Literacy, 13455, The Department of the Treasury, Washington, August 20, 2020.
5. Remund, DL, 2010, "Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy", Journal of Consumer Affairs, Vol. 44, No. 2, pp. 276–295. Huston, "Measuring Financial Literacy", Journal of Consumer Affairs, Vol. 44, No. 2, pp. 296–316, 2010.
6. Stewart, "Canadians and Their Money: Building a Brighter Financial Future: Report of Recommendations on Financial Literacy", Department of Finance Canada, 2010.
7. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2017.

### **ЧАКАНА БАНК ХИЗМАТЛАРИ ОММАБОБЛИГИНИ ОШИРИШДА ВА АҲОЛИНИНГ МОЛИЯВИЙ САВОДХОНЛИГИ**

**Аннотация:** Ушбу мақола молиявий саводхонликнинг турли олимлар томонидан берилган таърифларини, унга таъсир этувчи омилларни очиқ бериб, хориж тажрибаларига асосланган ҳолда мамлакатда молиявий саводхонлиқни ошириш йўллари бўйича тавсияларга асосланган.

**Калит сўзлар:** молиявий саводхонлик, молиявий ресурслар, омиллар, муносабат, билим, кўникма.

#### **Кириш**

Молиявий саводхонлик ва чакана банк хизматлари бугунги кунда ўта долзарб масалалар қаторига киради. Уларни ўзаро боғлиқ ҳолда ўрганиш жуда мантиқий, чунки молиявий саводхонлик аҳолининг банк хизматларидан фойдаланиш даражаси ва сифатига бевосита таъсир қилади.

В последнее десятилетие во многих странах все большее внимание уделяется вопросам повышения финансовой грамотности населения. Финансовая грамотность домохозяйств помогает развитию банковских услуг, способствует созданию более сложных финансовых инструментов, учит адекватно оценивать риски, особенно, кредитов, помогает рассчитывать доходы от различных финансов. Умелое использования банковских услуг помогает находить и сравнивать условия по банковским услугам, правильно принимать решения о том, что необходимо на сегодняшний момент. Основная проблема населения, недостаток знаний, в финансовой области может привести к неэффективному и неграмотному распределению собственных средств, к росту избыточной кредитной

задолженности, подверженности рискам финансового мошенничества и недобросовестного поведения продавцов финансовых услуг. Низкая финансовая грамотность замедляет процессы развития финансовых рынков, снижает доверие к финансовым институтам, приводит к снижению темпов экономического роста, к передаче негативного финансового опыта подрастающему поколению. Знание ключевых финансовых понятий и развитие навыков управления личными финансами дают возможность грамотно управлять своими денежными средствами.

Юкоридагилардан кўринадики молиявий билимларнинг ошиши, иқтисодий тарракқийетининг энг муҳим омилларидан бири ҳисобланган фуқароларнинг ҳаёт сифати ва фаровонлигини оширишга хизмат қилади. Ҳуқуқий жиҳатдан ҳам ушбу борада кўплаб ишлар олиб борилмоқда. Жумладан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 13 апрелдаги “Капитал бозорини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” [1] Фармонида ҳамда “2020 — 2025 йилларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикасининг банк тизимини ислоҳ қилиш стратегияси тўғрисида” [2] фармонида ҳам аҳоли ҳамда тадбиркорлик субъектларининг молиявий саводхонлигини ошириш, илғор хорижий ўқув муассасалари, тадқиқот институтлари, молия ташкилотларидаги етакчи мутахассисларни молиявий саводхонлик даражасини оширишга оид таълим тадбирларига кенг жалб қилиш ва аҳолини инвестиция бўйича саводхонлигини ошириш борасидаги барча тадбирларни Молиявий хизматлар оммабоплигини ошириш миллий стратегияси доирасида амалга ошириш вазифалари белгилаб берилди. Шундай экан ушбу масала, мамлакатимиз иқтисодий-ижтимоий ислохотларининг долзарб масалаларидан биридир.

### **Мавзуга оид адабиётлар таҳлили**

Бугунги кунда кўпгина иқтисодий адабиётларда, иқтисодий луғатларда ва илмий ишларда молиявий саводхонлик тушунчасига кўплаб таърифлар берилган. Ушбу тушунчаларнинг назарий асосларини кўриб чиқадиغان бўлсак.

Хориж олимларидан Лусарди ва Митчеллилар “Молиявий саводхонлик-асосий молиявий масалалар ва унга тегишли атамалар ҳақидаги билим бўлиб, у инсонларни молиявий қўйилмаларни тушуниш, ўқий олиш, нафақага чиқиш режасини ишлаб чиқиш ва кундалик молиявий қарорларга таъсир қилиши мумкин бўлган воқеаларга оқилона муносабатда бўлиш қобилиятидир” [3] деб таъриф беришган. Яна бир иқтисодчи олим Счшаб молиявий саводхонликни инсоннинг умр бўйи молиявий фаровонлик учун молиявий ресурсларини самарали бошқаришда ўз молиявий билимлари ва кўникмаларидан фойдаланиш қобилияти деб таърифлаган. Ушбу таърифнинг асосий фарқловчи хусусиятларидан бири шундаки, Счшаб молиявий фаровонликни молиявий саводхонлик таърифининг ўзига хос бир хусусияти сифатида тан олган [4]. Баъзи тадқиқотчилар, масалан, Хустон ва Ремунд молиявий саводхонликни инсонларга молиявий қарорларни самарали қабул қилишга ёрдам берадиган маҳорат деб таърифлаганлар [5].

Канада Молиявий истеъмолчилар агентлиги ҳужжатларидаги таърифга кўра, “молиявий саводхонлик - бу масъулиятли молиявий қарорлар қабул қилиш учун билим, кўникма ва ишончга ега бўлишдир”. Агентлик билимни “шахсий молиявий масалаларни тушуниш” сифатида; қобилиятларни “молиявий билимларни кундалик ҳаётда қўллай олиш қобилияти” сифатида; ишончни “муҳим қарорлар қабул қилиш учун ўз-ўзига ишончга ега

бўлиш" сифатида ва масъулиятли молиявий қарорларни "инсонларнинг ўз шароитларига мос келадиган танлов қилиш учун олган билимлари, кўникмалари ва ишончларидан фойдаланиш қобилияти" сифатида таърифлаган [6].

Иқтисодий ҳамкорлик ва ривожланиш ташкилоти (ИХРТ) хужжатларида "Молиявий саводхонлик - бу шахсий молиявий фаровонликка эришиш учун асосли молиявий қарорлар қабул қилиш имконини берувчи хабардорлик, билим, кўникма, кадриятлар ва хулқ-атвор каби элементларнинг мажмуи" [7] деб таъриф берган.

Юқоридаги таърифлардан хулоса қилиш мумкинки, молиявий саводхонликнинг стандартлаштирилган таърифи мавжуд бўлмаса ҳам, адабиётларга асосланган ҳолда молиявий саводхонлик янги мураккаб молиявий воситаларни тушуниш ва баҳолаш учун зарур бўлган асосий молиявий кўникмалар; молиявий ресурсларни бошқариш; иқтисодий ахборотни қайта ишлаш; ва молиявий фаровонликка еришиш учун молиявий режалаштириш, бойлик тўплаш, пенсия ва қарзлар бўйича масъулиятли молиявий қарорлар қабул қилишларни ўз ичига оловчи тушунча сифатида таъриф етилиши мумкин.

#### **Тадқиқот методологияси**

Ушбу мақоланинг назарий ва илмий услубий асоси бўлиб иқтисодий йўналишдаги турли манбалардан олинган илмий мақолалар, хорижий иқтисодчи олимларнинг аҳоли молиявий саводхонлигини ошириш масалалари бўйича тадқиқотлари, мутахассисларнинг фикр-мулоҳазаларини таҳлил қилиш асосида чиқарилган илмий хулосалар ҳисобланади. Шунингдек, изланишлар жараёнида баҳолаш иқтисодий ҳодиса ва жараёнларга тизимли ёндашув, муаллиф тажрибалари билан қиёсий таҳлил ўтказиш орқали тегишли хулосалар чиқаришга имкон берувчи усуллардан фойдаланилган.

#### **Таҳлил ва натижалар**

Общепризнан факт, что от общего уровня финансовой грамотности населения страны зависят ее социально-экономическое развитие, финансовая стабильность в обществе. В свою очередь, социально-экономическое развитие определенной территории влияет на степень финансовой грамотности проживающих на ней лиц. Под финансовой грамотностью понимается определенная совокупность (в отдельных случаях – система) знаний в области финансовых инструментов, а также практические навыки их использования в конкретной ситуации. В международной практике принято представление о финансовой грамотности как о способности физических лиц управлять своими финансами и принимать эффективные краткосрочные и долгосрочные финансовые решения, то есть финансовая грамотность отождествляется исключительно с деятельностью физических лиц в определенной сфере. Специалисты также позиционируют финансовую грамотность как результат финансового образования и представляют ее в качестве двух составляющих: владение индивидами информацией о существующих финансовых продуктах и их производителях (продавцах), а также о существующих каналах получения информации и консультационных услуг; способность потребителя финансовых услуг использовать имеющуюся информацию в процессе принятия решения.

Традиционно финансовую грамотность разделяют на два уровня:

- Знания, необходимые для повседневной жизни: личные финансы, оценка собственной кредитоспособности, понимание процентных ставок и инфляции.

- Знания, необходимые для получения инвестиционного дохода: понимание работы финансового рынка, его инструментов (акций, облигаций, и пр.), пенсионных фондов (негосударственных) и инвестиционных стратегий.

Развитие культуры инвестирования важно для обеспечения экономического роста. Эта задача актуальна для развитых рыночных экономик, таких как США, Канада, Швеция и др. Население этих стран активно пользуется инвестиционными продуктами.

Юкоридагилардан келиб чикиб молиявий саводхонлик деганда жисмоний шахсларнинг ўз молиявий маблағларини самарали бошқара олиш, ҳамда жорий ва узоқ муддатли истиқболли молиявий қарорлар қабул қилиш қобиляти тушунилади. Шу билан бирга, турли мамлакатларда молиявий саводхонликни аниқлашда турлича ёндашувлар мавжуд. Масалан:

- одамларнинг ўз маблағлари доирасида яшаш, шахсий молиявий ҳолатини кузатиш, келажакдаги даромад ва харажатларини режалаштириш, тўғри молиявий маҳсулотларни танлаш ва молиявий муаммоларни тушуниш. (Буюк Британия, Молиявий хизматларни тартибга солиш ва назорат қилиш бошқармаси);
- ҳар бир шахснинг доимий ўзгарувчан шахсий ва ташқи иқтисодий шароитларга самарали жавоб бера олиш қобиляти (АҚШ, Молиявий саводхонлик бўйича маслаҳат кенгаши);
- моддий фаровонликка таъсир етувчи молиявий шароитларни таҳлил қилиш, бошқариш, ўқий билиш ва англаш қобиляти (АҚШ, Ижтимоий ва молиявий тадқиқотлар институти).

Молиявий саводхонлик учта муҳим компонентдан иборат булар: муносабат, билим ва кўникма.

Шуни таъкидлаш керакки, молиявий саводхонлик соҳасидаги масалалар доираси анча кенг бўлиб, нафақат шахсий бюджетни бошқариш қобилятини, балки банк ва суғурта хизматларидан хабардор бўлишни, истеъмолчилар ҳуқуқларини билишни, инвестиция қилиш тамойилларини тушунишни ва таваккалчиликни аниқлашларни ҳам қамраб олади. Айниқса, бунда ортиқча қарзларнинг шаклланиши ва банкротлик хавфининг олдини олиш зарурлиги сабабли молиявий рискларни бошқариш муҳим масала бўлиб ҳисобланади.

Молиявий саводхонликка таъсир етувчи омилларни кўйидаги турларга ажратиш мумкин:

- **Демографик омиллар:** ёш, жинс, таълим, тажриба, даромад, касб, бандлик хусусияти. Ушбу омиллар ичидан аҳолининг ёшини олиб кўрадиган бўлсак, таҳлиллар шуни кўрсатадики аҳолининг ёш ва ёши катта қатламида молиявий саводхонлик даражаси, ўрта ёшликларга нисбатан пастроқ бўлганлиги сабабли улар молиявий хатоликларга кўпроқ йўл қўйишади. Ўзбекистон мисолида кўрадиган бўлсак 2024 йилда жами аҳолининг 63 фоизини ёшлар (35 ёшгача) ва 18 фоизини ёши катталар (50 ёшдан катта) ташкил қилади, статистикадан кўринадики молиявий саводхонлик даражасини ошириш қатлами жами аҳолининг 81 фоизини ташкил этади. Жинсни кўрадиган бўлсак АҚШда ўтказилган тадқиқотларга кўра, аёлларнинг молиявий саводхонлиги эркекларникига қараганда пастроқ бўлиши мумкин эканлиги кузатилди. Бунинг сабаби бўлиб аёлларнинг молиялаштириш қарорларида эркекларга қараганда камроқ иштирок этиши билан боғлиқ бўлиши мумкинлигини тахмин қилинди. Шунингдек, кўплаб тадқиқотлар аёлларнинг биржа операцияларида иштирокининг паст бўлишини тасдиқлади.

- **Ижтимоий-иқтисодий омиллар:** касб хунар, шахсий даромад, мавқе, бойликнинг бошқа омиллари.

- **Ривожланиш омиллари:** оиладаги тарбия, болалик тажрибаси, бандлик даражаси, соғлиқ, кредитдан фойдаланиш имконияти. Ривожланиш омиллари ичида бизнинг назаримизда аҳолининг бандлик даражаси энг муҳим омиллардан бири ҳисобланади. Таҳлиллар шуни кўрсатадики, одатда бандлик даражаси юқорироқ бўлган давлатларда молиявий саводхонлик даражаси нисбатан юқори бўлади, буни банд аҳолининг даромад олиши билан изоҳлашимиз мумкин.

- **Хулқ аъвоҳ омиллари:** ўзига ишонч, ўз ўзини кадрлаш.

- **Молиявий муносабатлар:** бунда инсонларнинг молиявий маблағларини бошқара олиш қобилияти ёки ушбу соҳадаги қизиқишларини оширишдан манфаатдорлик.

- **Молиявий қараишга таъсирлар:** оила, дўстлар, танишлар, тенгдошларнинг таъсири.

- **Шахсий психологик омиллар:** мотивация, идрок этиш, ўрганиш.

- **Маданий фактура ва дин.** Ушбу омиллар ичида динни кўрадиган бўлсак, одатда ислом дини мамлакатларида, оиладаги молиявий қарорларни қабул қилишда аёлларнинг иштироки нисбатан пастлиги кузатилади. Бу ўз навбатида аёллар орасида молиявий саводхонлик даражасининг пастлигига олиб келади. Ўзбекистон аҳолисининг ҳам 90 фоизига яқинини ислом динига эътиқод қилувчилар ташкил қилади.

Таъсир этувчи омиллардан келиб чиқиб, турли мамлакатларда молиявий саводхонликни ошириш дастурларининг асосий мақсади фарқланиши мумкин. Аксар мамлакатларда дастурлар аҳолининг болалар ва ёшлар қатламига қаратилган ва дастурни жорий қилишнинг асосий инструменти бўлиб интернет ҳисобланади. Баъзи мамлакатларда эса алоҳида ижтимоий гуруҳларга индивидуал лойиҳалар ҳам ишлаб чиқилган. Масалан: Австралияда ёш уй бекалари учун алоҳида дастур мавжуд.

Деярли барча мамлакатларда бу дастурлар давлат, шунингдек, халқаро молия институтлари ва жамоат ташкилотлари ҳисобига молиялаштирилади:

- Белгия, Полша, Корея мамлакатларида Миллий (марказий) банклар томонидан;
- АҚШ, Буюк Британия мамлакатларида Молиявий регуляторлар ва уларга тенглаштирилган ташкилотлар томонидан;
- Австрияда Бандлик масалалари бўйича институтлар (ташкилотлар) томонидан;
- Словакияда Таълим вазирликлари ва таълим ташкилотлари томонидан;
- Белгияда Қарзни тўлаш бўйича муассасалар (ташкилотлар) томонидан;
- Полшада турли хил Фондлар томонидан.

Шу билан бирга, АҚШ, Полша ва бошқа мамлакатларда хусусий секторлар томонидан ҳам молиялаштирилладиган дастурлар мавжуд бўлиб, ушбу секторлар таркибига асосан тижорат банклари киради.

### **Хулоса ва таклифлар**

Хулоса қиладиган бўлсак, аҳолини молиявий саводхонлигини ошириш бугунги кундаги долзарб масалалардан бири ҳисобланиб дунёнинг турли мамлакатларида молиявий саводхонлик даражасини аниқлаш, таъсир этувчи омилларни таҳлил этиш, дастурлар ва ушбу дастурларни молиялаштириш манбалари бир бирларидан фарқ қилади.

Аҳолининг молиявий саводхонлигини ошириш дастурларини самарали жорий этаётган давлатлар тажрибасидан келиб чиқиб қўйидагиларни тавсия қилиш мумкин:

1. Молиявий саводхонликни ошириш дастурлари ҳаётни режалаштиришда муҳим ҳисобланган йўналишларга қаратилган бўлиши лозим. Жумладан жамғарма, кредит ва қарзни бошқариш, суғурта, пенсия, молиявий рискларни бошқариш, истеъмолчилар ҳуқуқларни ҳимоя қилиш;
  2. Ҳар бир мақсадли гуруҳ учун алоҳида дастурлар ва усуллардан фойдаланиш.
  3. Молиявий саводхонликни ошириш жараёнига барча молия институтларини жалб етиш, бунда асосан веб-сайтни яратиш ва унда имкониятлар, рисклар ва истеъмол билан боғлиқ маълумотларни жойлаштириб бориш лозим.
- Юқоридаги тавсияларни самарали қўллаш орқали, мамлакатимиз аҳолисининг, айниқса ёш ва ёши катталар ҳамда аёлларнинг молиявий саводхонлигини янада оширишга эришиш мумкин ҳисоблаймиз.

#### **Фойдаланилган адабиётлар**

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг “Капитал бозорини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” фармони. 2021 йил 13 апрел. [www.lex.uz](http://www.lex.uz)
2. Ўзбекистон Республикаси президентининг 2020 йил 12-майдаги ПФ-5992 сонли “2020 — 2025 йилларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикасининг банк тизимини ислоҳ қилиш стратегияси тўғрисида” фармони. [www.lex.uz](http://www.lex.uz)
3. Lusardi, A & Mitchell 'The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence', Journal of Economic Literature, том. 52, № 1, 5-44 бет, 2014.
4. Schwab, C, Iannicola Jr, D, Beck, T, Hira, T, Bryant, JH, Parker, J, Levine, L & Dawson, C 2009, President's Advisory Council on Financial Literacy, 13455, The department of the treasury, Washington, 2020 йил 20 август.
5. Remund, DL 2010, 'Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy', Journal of Consumer Affairs, том. 44, №. 2, 276-95 бет. Huston, 'Measuring Financial Literacy', Journal of Consumer Affairs, том. 44, №. 2, 296-316 бет, 2010.
6. Stewart, Canadians and Their Money: Building a Brighter Financial Future: Report of Recommendations on Financial Literacy, Department of Finance Canada, 2010.
7. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2017.